

## บทความวิจัย

การวิจัยประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา: โครงการสร้างเสริม  
 สุขภาวะทางเพศในโรงเรียน กรณีศึกษาโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดพังงา  
 Evaluation Research for Learning and Development:  
 The Sexual Well-Being Promotion in School Project,  
 A Case Study of School in Phang-nga

วารางคณา ชัชเวช<sup>1\*</sup> พิมพิศา ศักดิ์สองเมือง<sup>2</sup>  
 Warangkana Chatchawet<sup>1\*</sup> Pimpisa Saksornmuang<sup>2</sup>  
 วิไลพร สมานกสิกรณี<sup>1</sup> วริศรา ไสร์จักษ์<sup>2</sup>  
 Wilaiporn Samankasikorn<sup>1</sup> Warissara Sorat<sup>2</sup>

<sup>1</sup>ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา  
<sup>1</sup>Assistant Professor, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand.  
<sup>2</sup>อาจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ จังหวัดสงขลา  
<sup>2</sup>Lecturer, Faculty of Nursing, Prince of Songkla University, Songkhla, Thailand.

\*ผู้รับผิดชอบหลัก: warangkana.c@psu.ac.th

\*Corresponding author: warangkana.c@psu.ac.th

Received 20 May 2022 • Revised 15 June 2022 • Accepted 30 June 2022

## บทคัดย่อ

**วัตถุประสงค์:** เพื่อประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน และสมรรถนะของพี่เลี้ยง รวมทั้งการบริหารจัดการของหน่วยจัดการจังหวัดพังงาที่ส่งผลกระทบต่อบรรลุผลลัพธ์ของโครงการฯ **วิธีการ:** การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินผล โดยใช้แนวคิดการวิจัยประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา ร่วมกับการประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจเป็นแนวทางในการประเมินผล เริ่มดำเนินการ 16 สิงหาคม 2564 ถึง 30 เมษายน 2565 ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงา 1 คน พี่เลี้ยงโครงการฯ 1 คน ผู้รับผิดชอบโครงการฯ 1 คน และคณะทำงานหลักของโครงการฯ 2 คน ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง ทางโทรศัพท์ 2 ครั้ง ครั้งละ 30-45 นาที จนข้อมูลมีความอิ่มตัว โดยใช้แบบสัมภาษณ์รวมทั้งการศึกษาเอกสารข้อเสนอโครงการฯ และรายงานกิจกรรมโครงการฯ วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบอุปนัย **ผลการศึกษา:** การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน บรรลุทุกผลลัพธ์ ซึ่งผลลัพธ์สุดท้ายคือ ลดจำนวนนักเรียนตั้งครรภ์ในวัยเรียน ผู้รับผิดชอบโครงการ และคณะทำงานมีสมรรถนะในการดำเนินโครงการ ร่วมกับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย รวมทั้งการติดตามของพี่เลี้ยงในรูปแบบของการกระตุ้นการทำงานของโครงการฯ และการบริหารจัดการแนวราบของหน่วยจัดการจังหวัดพังงา ล้วนมีส่วนต่อความสำเร็จของโครงการฯ **สรุป:** ควรนำแนวทางการดำเนินงานการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศ เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในโรงเรียน ของโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดพังงา ไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ โดยการมีส่วนร่วมของภาคีฝ่ายต่าง ๆ เช่น ผู้ปกครอง บุคลากรด้านการศึกษา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น รวมถึงบุคลากรทางสุขภาพ โดยเฉพาะพยาบาล

**คำสำคัญ:** การวิจัยประเมินผล; สุขภาวะทางเพศ; วัยรุ่น; โรงเรียน

## Abstract

**Objectives:** To evaluate the outcomes of the sexual well-being promotion in school project and the competency of the mentor as well as the management of the Phang-nga Provincial Node contributing to the success of the project. **Methods:** The evaluation research was integrated the action research evaluation and empowerment evaluation for evaluating the project; started from August 16, 2021 to April 30, 2022. The participants were a head of the Phang-nga Provincial Node, a project mentor, a project manager, and two main project staff. Data collection used semi-structured interview via telephone two sessions each taking 30-40 minutes per session until data saturation. Data were collected using the interview forms, the project proposal, and the project report. The data were analyzed using inductive content analysis. **Results:** All outcomes of the project were achieved, including the final outcome which was a reduction in the number of school-age pregnancy among students. The project manager and the project staff were competent in implementing the project together with the support from network partners including the following up with the mentors in the terms of stimulating the project's activities and horizontal management of the Phang Nga Provincial Node. These supports have contributed to the success of the project. **Conclusion:** The guidelines for promoting sexual well-being to prevent school-age pregnancy and sexual risk behaviors should be applied to other schools including the participation of assemblies, such as, parents, education personnel, local authorities, as well as health care providers, especially nurses.

**Keywords:** evaluation research; sexual well-being; adolescent; school

## ความสำคัญของปัญหา

การตั้งครรภ์วัยรุ่นไม่ว่าจะเป็นการตั้งครรภ์ที่พึงประสงค์หรือไม่พึงประสงค์ มีอัตราเสี่ยงต่อการเกิดภาวะแทรกซ้อนต่อมารดาและทารกทั้งในระยะตั้งครรภ์ ระยะคลอด และหลังคลอดได้มากกว่าการตั้งครรภ์ในวัยผู้ใหญ่ รวมทั้งผลกระทบต่อด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการตั้งครรภ์ในวัยเรียนที่ส่งผลต่อการศึกษา<sup>1,2</sup> แม้ว่าพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559<sup>3</sup> กำหนดให้สถานศึกษามีระบบการดูแล ช่วยเหลือ และคุ้มครองนักเรียนหรือนักศึกษาซึ่งตั้งครรภ์ให้ได้รับการศึกษาด้วยรูปแบบที่เหมาะสมและต่อเนื่อง แต่ในสภาพการณ์จริงหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นจำนวนมากขาดโอกาสในการศึกษาต่อจากทัศนคติของคนในสังคมที่ยังคงมีอคติต่อหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น ทำให้หญิงตั้งครรภ์วัยรุ่นไม่กล้า กลัว และอายุที่จะศึกษาต่อในโรงเรียน ทำให้ไม่จบการศึกษาไม่สามารถหางานทำในอนาคตได้ ขาดรายได้ ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของหญิงตั้งครรภ์วัยรุ่น และทารก<sup>1,4</sup>

สำหรับโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กแห่งหนึ่งในจังหวัดพังงา เปิดสอนตั้งแต่ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 มีนักเรียนประมาณ 112 คน บุคลากรในโรงเรียนมีจำนวน

17 คน ประกอบด้วย ผู้อำนวยการ 1 คน ครู 12 คน เจ้าหน้าที่งานธุรการ 1 คน และผู้ทรงคุณค่า 3 คน (ครูเกษียณอายุราชการและเขตพื้นที่การศึกษาจ้างสอนต่อ) โดยผ่านการประเมินจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) ให้เป็นโรงเรียนดีประจำตำบล นักเรียนส่วนใหญ่เป็นนักเรียนที่ขาดโอกาสในการเข้าเรียนโรงเรียนขนาดใหญ่ และส่วนหนึ่งเป็นนักเรียนที่มีปัญหาพฤติกรรมทำให้ต้องลาออกจากโรงเรียน จากการสำรวจข้อมูลนักเรียนในปีการศึกษา 2563 พบว่า นักเรียนที่เรียนดีมีความตั้งใจเรียนมีประมาณร้อยละ 15 อาชีพหลักของผู้ปกครองส่วนใหญ่ทำงานรับจ้างและทำเกษตรกรรมร้อยละ 66 นักเรียนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 82) มาจากครอบครัวที่มีฐานะยากจน ครอบครัวหย่าร้างอาศัยอยู่กับญาติร้อยละ 55 ผู้ปกครองไม่มีเวลาเลี้ยงดูนักเรียนและขาดการดูแลเอาใจใส่<sup>5</sup>

นอกจากนี้ จากการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในนักเรียน ปีการศึกษา 2563 พบปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการตั้งครรภ์และการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่น การขาดความรู้เรื่องเพศ ขาดความตระหนักถึงผลกระทบของการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ปัญหาครอบครัว ปัญหาด้านพฤติกรรมของนักเรียน เป็นต้น<sup>5</sup>

โรงเรียนได้ตระหนักถึงปัญหาและเห็นความสำคัญของการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการตั้งครุภักในวัยเรียนแบบบูรณาการ เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาค่าการตั้งครุภักในวัยรุน พ.ศ. 2559 โดยมุ่งเน้นให้ภาคีเครือข่ายระดับพื้นที่ ท้องถิ่น ครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาเกิดการมีส่วนร่วม มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน เพื่อให้เกิดกลไกขับเคลื่อนงานการแก้ไขปัญหาค่าการตั้งครุภักและพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน และเกิดการปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อม และพฤติกรรมที่เหมาะสมต่อการสร้างสุขภาวะทางเพศที่ดีในโรงเรียน<sup>3</sup> จึงได้จัดโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน โดยได้รับงบประมาณสนับสนุนจากสำนักสร้างสรรค์โอกาส (สำนัก 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ผ่านหน่วยจัดการระดับจังหวัดพังงา (node จังหวัด)

สำนัก 6 ได้สนับสนุนให้มีหน่วยจัดการระดับจังหวัดสำหรับโครงการสร้างเสริมสุขภาพขนาดเล็ก (node จังหวัด) ซึ่งรวมถึงหน่วยจัดการจังหวัดพังงา ทำหน้าที่กระจายโอกาสให้ภาคีรายย่อยในพื้นที่ (โครงการย่อย) รวมถึงติดตามสนับสนุนและพัฒนาศักยภาพภาคีรายย่อยให้สามารถดำเนินงานโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดผลสำเร็จตามที่กำหนดไว้<sup>6</sup> เพื่อยืนยันผลสำเร็จจากการขับเคลื่อนงานทั้ง 3 ระดับ ได้แก่ 1) ระดับโครงการย่อย โครงการย่อยสามารถดำเนินการได้บรรลุผลลัพท์ทั้งในระดับพฤติกรรมสุขภาพและ/หรือสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ 2) ระดับหน่วยจัดการ หน่วยจัดการมีขีดความสามารถในการบริหารจัดการเชิงผลลัพท์เพียงพอต่อการหนุนเสริมโครงการย่อยให้บรรลุความสำเร็จเชิงผลลัพท์ และ 3) ระดับสำนักสำนัก 6 มีการออกแบบกลไกการสนับสนุนทำให้หน่วยจัดการมีขีดความสามารถในการหนุนเสริมโครงการย่อยได้ สำนัก 6 จึงมีการออกแบบแนวทางการประเมินผลหน่วยจัดการ และแนวทางมาตรฐานของการประเมินผลลัพท์สำหรับใช้เป็นแนวทางในการประเมินผลหน่วยจัดการ ซึ่งเป็นหน่วยจัดการระดับจังหวัดที่ได้รับการสนับสนุนให้เป็นองค์กรตัวกลางในการดำเนินการแทน สสส. ในการกระจายโอกาสการทำงานสร้างเสริมสุขภาพสู่ภาคีรายย่อยในจังหวัดนั้น ๆ<sup>7</sup> ซึ่งโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน เป็นหนึ่งในโครงการย่อยที่หน่วยจัดการจังหวัดพังงา ให้การหนุนเสริมการดำเนินโครงการให้เกิดผลลัพท์ตามที่โครงการกำหนดไว้

หน่วยจัดการจังหวัดพังงา มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคณะทำงานโครงการย่อยเริ่มตั้งแต่การค้นหาพื้นที่เป้าหมายที่มีความพร้อมแต่ยังขาดโอกาสในการเข้าถึงทุนสนับสนุนจาก สสส. พัฒนาศักยภาพในการเขียนข้อเสนอโครงการโดยมีระบบพี่เลี้ยงของหน่วยจัดการในการช่วยเหลือ ติดตามและแนะนำการเขียนข้อเสนอโครงการกับคณะทำงานโครงการ มีระบบของหน่วยจัดการในการช่วยตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อเสนอโครงการก่อนนำเสนอให้กับสำนัก 6 โดยข้อเสนอโครงการที่ส่งให้กับสำนัก 6 จะผ่านผู้ทรงคุณวุฒิในการพิจารณาและให้ข้อคิดเห็นเพื่อการปรับแก้ ซึ่งหน่วยจัดการและคณะทำงานโครงการจะร่วมกันปรับแก้ตามข้อเสนอแนะเพื่อจัดส่งให้กับสำนัก 6 เมื่อโครงการได้รับทุนสนับสนุน หน่วยจัดการมีการดำเนินงานเพื่อพัฒนาศักยภาพคณะทำงานโครงการ ได้แก่ การปฐมนิเทศคณะทำงานโครงการ ให้เข้าใจการดำเนินงานของโครงการที่ได้รับทุน สร้างความเข้าใจเรื่องการสร้างเสริมสุขภาพ การจัดเก็บข้อมูลผลลัพท์ เป็นต้น นอกจากนี้หน่วยจัดการยังมีระบบติดตามการทำงานของโครงการโดยพี่เลี้ยง ซึ่งจะลงพื้นที่ติดตามการทำงานของโครงการอย่างน้อย 3 ครั้งต่อโครงการ ในการร่วมวางแผน เสริมพลังและให้คำปรึกษาต่าง ๆ เพื่อให้โครงการบรรลุตามตัวชี้วัดที่วางไว้ ภายในระยะเวลาการดำเนินงาน 10 เดือน หลังจากได้รับทุนสนับสนุนโครงการ<sup>8</sup>

การประเมินผลโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน ทีมวิจัยประเมินผล ซึ่งเป็นผู้ประเมินภายนอก และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการฯ ประเมินความสำเร็จในการขับเคลื่อนงานใน 2 ระดับ คือ ระดับโครงการย่อย (โครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน) และระดับหน่วยจัดการจังหวัดพังงา โดยใช้รูปแบบการวิจัยประเมินผล (evaluation research) ซึ่งกระบวนการประเมินผลได้บูรณาการแนวทางการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา<sup>9</sup> (Action Research Evaluation: ARE) ร่วมกับแนวทางการประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจ (empowerment evaluation) ของ Fetterman<sup>9</sup> ที่เน้นการทำงานแบบมีส่วนร่วม (participatory) ของทีมวิจัยประเมินผล และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของโครงการฯ<sup>10</sup> ได้แก่ หัวหน้าหน่วยจัดการ พี่เลี้ยง ผู้รับผิดชอบโครงการฯ และคณะทำงานหลัก เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่นำไปสู่การพัฒนาซึ่งสอดคล้องกับทิศทางการทำงานของสำนัก 6 ที่เน้นการประเมินเพื่อการปรับปรุง พัฒนา และเสริมพลังภาคี

## คำถามการวิจัย

1. ผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน เป็นอย่างไร
2. พี่เลี้ยงมีสมรรถนะที่ส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร
3. การบริหารจัดการของหน่วยจัดการจังหวัดพังงามีผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียนหรือไม่ อย่างไร

## วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อประเมินผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน
2. เพื่อประเมินสมรรถนะของพี่เลี้ยงที่ส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน
3. เพื่อประเมินการบริหารจัดการของหน่วยจัดการจังหวัดพังงาที่มีผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน

## รูปแบบการศึกษา

### กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยประเมินผลครั้งนี้ ใช้แนวทางการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา<sup>๑</sup> ร่วมกับการประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจ<sup>๑</sup> ดังนี้

การประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา เป็นแนวคิดที่มีแนวทางการประเมินผลสำคัญ 5 ประการ<sup>11</sup> คือ 1) คอยเรื่องผลลัพธ์เป็นหลัก 2) ทำให้เป็นการเรียนรู้ ไม่ว่าจะเกิดผลลัพธ์หรือไม่เกิดผลลัพธ์ตามที่คาดไว้ 3) ทำหลายครั้งหรือหลายรอบ ในการประเมินผลและการสะท้อนผลลัพธ์ การประเมินเป็นการทำอย่างมีส่วนร่วม และครอบคลุมทุกฝ่าย เพื่อยืนยันและเรียนรู้ผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นร่วมกัน 4) ทำให้นำเชื่อถือ ทุกครั้งที่มีการคุยหรือสะท้อนผล ต้องมีข้อมูลที่นำเชื่อถือ และอาจใช้การเก็บข้อมูลที่หลากหลายในผลลัพธ์เดียวกัน และ 5) ยึดหลักการมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในการดำเนินงานและสะท้อนผลลัพธ์จะทำหลายครั้ง เพื่อวางแผนและปรับกระบวนการทำงานในกิจกรรมต่อไปเพื่อให้การทำงานที่เหลืออยู่สามารถเดินทางเข้าสู่เป้าหมายได้มากที่สุด รวมทั้งใช้การประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจ ร่วมในการติดตามประเมินผล ซึ่งหลักการ 10 ประการของ Fetterman<sup>๑</sup>

ที่เป็นหลักการพื้นฐานของการประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจ ได้แก่ 1) พัฒนาการของงานและคนทำงาน (improvement) โดยการใช้ประโยชน์จากการสะท้อนผลการประเมิน 2) คนทำงานเป็นเจ้าของการประเมินผล (community ownership) โดยมีทีมวิจัยประเมินผลเป็นเพื่อนร่วมทางที่ช่วยทบทวนความเป็นเหตุเป็นผล ตั้งคำถามอย่างเป็นระบบ วิพากษ์วิจารณ์ และให้คำสะท้อนที่สร้างสรรค์ 3) การเชื่อเชิญตัวแทนผู้มีส่วนได้ส่วนเสียให้เข้าร่วมกระบวนการประเมินผล (inclusion) 4) การมีส่วนร่วมในกระบวนการประเมินผลโดยใช้อำนาจร่วม (democratic participation) โดยคำนึงถึงความเท่าเทียมและเป็นธรรมในโอกาสที่ผู้เข้าร่วมกระบวนการทุกคนจะได้แสดงความคิดเห็นในกระบวนการประเมินผล 5) ความเป็นธรรมทางสังคม (social justice) โดยปฏิบัติต่อทุกคนที่เข้าร่วมกระบวนการด้วยความเสมอภาค 6) ความรู้ของชุมชน (community knowledge) การเคารพและให้คุณค่ากับความรู้อันมีคุณค่าที่ชุมชนสร้างขึ้น และนำความรู้นั้นมาขับเคลื่อนงาน 7) ตัวอย่างรูปธรรมความสำเร็จ (evidence-based strategies) โครงการฯสามารถนำตัวอย่างรูปธรรมความสำเร็จจากที่อื่นมาใช้เป็นทางเลือกที่มีประโยชน์ในการทำงาน แต่ไม่ใช่เป็นสูตรสำเร็จที่จะลอกเลียนแบบได้ เพราะเงื่อนไขและบริบทของแต่ละโครงการย่อมแตกต่างกัน 8) การเสริมศักยภาพคนทำงาน (capacity building) เพื่อให้ทำงานประเมินผลได้ด้วยตนเอง 9) กระบวนการเรียนรู้ขององค์กร (organizational learning) การทำงานร่วมกันอย่างต่อเนื่องของทีมนักวิจัยประเมินผล และโครงการฯ ในการประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจจะช่วยสร้างชุมชนของผู้เรียนรู้ และ 10) ความรับผิดชอบ (accountability) การประเมินผลแนวนี้เอื้อให้เกิดการใช้อำนาจร่วมกันภายในกลุ่มผู้เรียนรู้ และทำให้แต่ละคนตระหนักถึงความรับผิดชอบของตนเองทั้งในฐานะปัจเจกและกลุ่มที่ยึดโยงไว้ด้วยพันธกิจร่วมกัน กลไกการสะท้อนกลับในการประเมินผลทำให้โครงการฯ พัฒนาความรับผิดชอบภายในของตนเพื่อบรรลุถึงผลลัพธ์ในการทำงาน

## วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยประเมินผล (evaluation research)

### ประชากรและผู้ให้ข้อมูล

ประชากร คือ หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงา พี่เลี้ยงวิชาการหน่วยจัดการจังหวัดพังงา ผู้รับผิดชอบโครงการฯ

**ผู้ให้ข้อมูล** คือ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักของโครงการฯ ตามแนวคิดของ Fetterman<sup>9</sup> ได้แก่ หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงา 1 คน พี่เลี้ยงวิชาการที่รับผิดชอบดูแลโครงการฯ 1 คน ผู้รับผิดชอบโครงการฯ 1 คน คณะทำงานหลักของโครงการฯ 2 คน

### จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผ่านการพิจารณาจากศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ สาขาสังคมศาสตร์และพฤติกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ เมื่อวันที่ 3 สิงหาคม พ.ศ. 2564 รหัสหนังสือรับรอง PSU IRB 2021-LL-Nur 015 (Internal) ที่มีวิจัยประเมินผลลงพื้นที่เพื่อชี้แจงความเป็นมาวัตถุประสงค์ของการวิจัย และวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลรวมทั้งแจ้งการพิทักษ์สิทธิ์ให้กับกลุ่มตัวอย่าง สิทธิ์ที่จะตอบรับหรือปฏิเสธการเข้าร่วมการวิจัย ระหว่างดำเนินการวิจัยหากผู้ให้ข้อมูลต้องการถอนตัวออกจากกรวิจัย มีสิทธิ์ที่จะถอนตัวออกจากกรวิจัยได้ทุกเมื่อ โดยไม่มีผลกระทบต่อกรรับทุนจาก สสส. ข้อมูลทั้งหมดจะถูกนำเสนอในภาพรวม ไม่มีการระบุชื่อ หลังจากเสร็จสิ้นกระบวนการวิจัย ข้อมูลเหล่านี้จะถูกทำลายหลังที่พิมพ์ภายใน 2 ปี เมื่อผู้ให้ข้อมูลให้ความยินยอมและลงชื่อในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยแล้วที่มวิจัยประเมินผลนัดหมายผู้เข้าร่วมวิจัยในการให้ข้อมูลทางโทรศัพท์ ตามที่ผู้เข้าร่วมวิจัยสะดวก

### การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากผ่านการพิจารณาจากศูนย์จริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ ผู้วิจัยหลักเป็นผู้เก็บข้อมูลด้วยตนเอง เนื่องด้วยสถานการณ์การแพร่ระบาดของโควิด 19 จึงใช้การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ โดยใช้ภาษากลาง และใช้เทปบันทึกเสียงโดยสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยจัดการ พี่เลี้ยง ผู้รับผิดชอบโครงการฯ และคณะทำงานหลัก จำนวน 2 ครั้ง โดยครั้งที่ 1 เก็บข้อมูลหลังจากโครงการฯ ได้รับงบประมาณสนับสนุนและดำเนินกิจกรรมประมาณ 4 เดือน ครั้งที่ 2 เก็บข้อมูลหลังจากโครงการฯ ดำเนินกิจกรรมเสร็จสิ้น แต่ละครั้งใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 30-45 นาที จนข้อมูลมีความอิ่มตัว (data saturation) พบว่าผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้ข้อมูลสอดคล้องกันรวมทั้งการศึกษาข้อมูลจากเอกสารข้อเสนอโครงการฯ และรายงานกิจกรรมของโครงการฯ โดยข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการประเมินผลจากเอกสารต่าง ๆ มีข้อมูลที่สอดคล้องกันไปทิศทางเดียวกัน

### เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์ชนิดกึ่งโครงสร้าง (semi-structured interview) ได้แก่ แบบสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยจัดการ แบบสัมภาษณ์พี่เลี้ยงวิชาการ แบบสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการฯ และคณะทำงาน ซึ่งพัฒนาโดยนักวิชาการ ที่ได้รับมอบหมายจากสำนักสร้างสรรค์โอกาส (สำนัก 6) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) และตรวจสอบความถูกต้องเชิงเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิของ สสส. แบบสัมภาษณ์ดังกล่าวมีความเชื่อมโยงกับ หลักการพื้นฐานของการประเมินผลแบบเพิ่มอำนาจ<sup>10</sup> กล่าวคือ เป็นแนวคำถามที่ไม่คุกคามผู้ให้ข้อมูล มีการประเมินถึงพัฒนาการของงานและคนทำงาน และช่วยให้ผู้ให้ข้อมูลทบทวนการทำงานอย่างเป็นเหตุเป็นผล เครื่องมือดังกล่าวมีการนำไปใช้ในการเก็บข้อมูลในการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนาในแต่ละจังหวัดทั่วประเทศ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2561 ถึงปัจจุบัน<sup>12</sup> รายละเอียดเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมีดังนี้

แบบสัมภาษณ์หัวหน้าหน่วยจัดการ ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเข้าใจและการถ่ายทอดหลักคิดสำนัก 6 ได้แก่ ท่านเข้าใจว่าหลักคิด (จุดเน้น) การทำงานของสำนัก 6 สสส. เป็นอย่างไร ท่านมีวิธีถ่ายทอดหรือสื่อสารหลักคิดการทำงานของสำนัก 6 ให้ทีมงานหน่วยจัดการอย่างไร เป็นต้น ส่วนที่ 2 โครงสร้างการทำงาน การแบ่งงาน และขั้นตอนการทำงาน (workflow) ได้แก่ มีการแบ่งโครงสร้างการทำงาน/แบ่งงานภายในที่มอย่างไร โครงสร้างดังกล่าวเหมาะสมหรือไม่อย่างไร และมีขั้นตอนอย่างไร ส่วนที่ 3 การออกแบบแผนปฏิบัติการ และการถ่ายทอดแผน ได้แก่ แผนปฏิบัติการของหน่วยจัดการเป็นอย่างไร มีการถ่ายทอดแผนอย่างไร และส่วนที่ 4 ความเสี่ยงที่อาจทำให้โครงการไม่บรรลุผลลัพธ์ ได้แก่ เกณฑ์การจัดกลุ่มโครงการย่อยตามความเสี่ยงเป็นอย่างไร โครงการย่อยส่วนใหญ่มีความเสี่ยงในการทำงานอย่างไร

แบบสัมภาษณ์พี่เลี้ยง ประกอบด้วย ส่วนที่ 1 ความเข้าใจและการถ่ายทอดหลักคิดสำนัก 6 ได้แก่ ท่านเข้าใจว่าหลักคิด (จุดเน้น) การทำงานของ สำนัก 6 สสส. เป็นอย่างไร ท่านมีวิธีถ่ายทอดหลักคิด (จุดเน้น) การทำงานของสำนัก 6 ให้แก่นำโครงการย่อยอย่างไร และท่านคิดว่าแก่นนำโครงการย่อยเข้าใจได้มากน้อยเพียงใด เพราะเหตุใด ส่วนที่ 2 โครงสร้างการทำงาน การแบ่งงาน และ ขั้นตอนการทำงาน (workflow) ได้แก่ มีโครงสร้างการทำงานและการแบ่งงานในการสนับสนุนวิชาการอย่างไร ท่านคิดว่าเป็น

โครงสร้างเหมาะสมหรือไม่ อย่างไร และมีขั้นตอนอย่างไร ส่วนที่ 3 การออกแบบแผนปฏิบัติการ และการถ่ายทอดแผน ได้แก่ ท่านมีวิธีถ่ายทอดแผนปฏิบัติการติดตามและเสริมพลังโครงการย่อยอย่างไร มีการออกแบบแผนปฏิบัติการติดตามและเสริมพลังโครงการย่อยอย่างไร ท่านมีวิธีถ่ายทอดแผนปฏิบัติการติดตามและเสริมพลังโครงการย่อยอย่างไร ส่วนที่ 4 โครงการที่ดูแล และผลลัพธ์ของโครงการ ได้แก่ ผลลัพธ์ของโครงการย่อยที่ท่านดูแลเป็นไปตามที่คาดหวังอย่างไร และส่วนที่ 5 ความเสี่ยงที่อาจทำให้โครงการไม่บรรลุผลลัพธ์ ได้แก่ มีเกณฑ์การจัดกลุ่มโครงการย่อยตามความเสี่ยงอย่างไร และโครงการย่อยที่ดูแลมีความเสี่ยงอย่างไรบ้าง

แบบสัมภาษณ์ผู้รับผิดชอบโครงการ/คณะทำงานหลัก ประกอบด้วย 1) กิจกรรมตามโครงการที่ได้ดำเนินการไปแล้ว มีอะไรบ้าง 2) ให้ทบทวนกิจกรรมที่ทำในข้อ 1) แล้วจัดเรียงลำดับที่คิดว่าสำคัญที่สุดที่ทำให้นักเรียนมีพฤติกรรมทางเพศที่ปลอดภัย และมีการป้องกันการตั้งครรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ ในโรงเรียน 3) ทำโครงการนี้คาดหวังความสำเร็จอะไร 4) พี่เลี้ยงลงพื้นที่ติดตามงานกี่ครั้ง 5) ขณะดำเนินโครงการท่านมีปัญหาหรือไม่เข้าใจเรื่องอะไรบ้าง 6) เมื่อเกิดปัญหาตามข้อ 5) ท่านคิดถึงใครที่มาช่วยแก้ปัญหาเป็น 3 อันดับแรก 6) พี่เลี้ยงสอนหรือแนะนำอะไรท่านบ้าง และท่านมีความเข้าใจในเรื่องที่สอนอยู่ในระดับใด

### วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ และการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาแบบอุปนัย<sup>13</sup> (inductive content analysis) ดังนี้ 1) การอ่านบทสัมภาษณ์ที่ได้จากการถอดเทปแบบคำต่อคำ และการอ่านข้อมูลจากเอกสารของโครงการฯ ซ้ำ ๆ 2) กำหนดรหัสข้อมูลรอบที่ 1 (first-round coding) จากข้อมูลที่ได้ และกำหนดประเด็นหลัก (categories) ตรงประเด็นตามคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัย 3) กำหนดรหัสข้อมูลรอบที่ 2 (second-round coding) และกำหนดประเด็นรอง (subcategories) 4) กำหนดรหัสข้อมูลรอบที่ 3 (third-round coding) เพื่อตรวจสอบประเด็นรองในแต่ละตัว ว่าต้องมีการยุบรวม หรือแยก หรือคงไว้ 5) สังเคราะห์และตีความ โดยการเขียนแบบพรรณนา

ผู้วิจัยหลัก เป็นผู้เก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลหลัก โดยภายหลังจากเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล มีการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยการตรวจสอบโดยทีมวิจัยประเมินผลฯ อีก 3 คน (peer debriefing) และมีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล โดยผู้ให้ข้อมูล (member checking)

เพื่อให้แน่ใจว่าประเด็นที่ได้และข้อสรุปมีความถูกต้อง ซึ่งทีมประเมินผลฯ นำเสนอข้อมูลให้แก่โครงการฯ ในเวทีคืนผลการประเมิน ครั้งที่ 1 (หลังการเก็บข้อมูลครั้งที่ 1) และ ครั้งที่ 2 (หลังการเก็บข้อมูลครั้งที่ 2)

### ผลการวิจัย

#### 1. ข้อมูลส่วนบุคคล

หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงา 1 คน อายุ 62 ปี ข้าราชการบำนาญ การศึกษาระดับปริญญาเอก เป็นหัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงาเป็นปีที่ 3 มีประสบการณ์การทำงานกับชุมชนมากกว่า 20 ปี

พี่เลี้ยงที่รับผิดชอบดูแลโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน 1 คน อายุ 32 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นเจ้าหน้าที่ศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดพังงา และปฏิบัติหน้าที่เลขานุการผู้ว่าราชการจังหวัดพังงา เคยมีประสบการณ์การทำงานด้านยุทธศาสตร์/แผนงานจังหวัดพังงา มาประมาณ 3 ปี ไม่มีประสบการณ์ในการหนุนเสริมโครงการย่อยตามแนวทางการทำงานของสำนัก 6 มาก่อน ผู้รับผิดชอบโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน 1 คน อายุ 45 ปี การศึกษาระดับปริญญาตรี เป็นผู้อำนวยการโรงเรียน ของโรงเรียนที่ทำโครงการฯ ประมาณ 3 ปี

คณะทำงาน 2 คน อายุ 36 ปี และ 59 ปี เป็นครูในโรงเรียนที่ทำโครงการฯ ประมาณ 1 ปี และ 22 ปี ตามลำดับ การศึกษาระดับปริญญาตรี

#### 2. ผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน

จากการประเมินผลลัพธ์และตัวชี้วัดที่เกิดขึ้นจริงจากการดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน โดยประเมินจากผลลัพธ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่โครงการฯคาดหวัง ตามที่โครงการฯได้กำหนดไว้ในแบบเสนอโครงการ<sup>5</sup> ซึ่งประกอบด้วย 4 ผลลัพธ์ และ 13 ตัวชี้วัด ดังนี้

##### 2.1 ผลลัพธ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่โครงการฯคาดหวัง ได้แก่

ผลลัพธ์ที่ 1 เกิดคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.1 เกิดคณะทำงานจำนวน 20 คน ประกอบด้วย คณะครู แกนนำนักเรียน ตัวแทนผู้ปกครอง ศิษย์เก่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา

และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.2 คณะทำงานมีความรู้เรื่องเพศวิถีศึกษารอบด้าน และสามารถวิเคราะห์สภาพปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.3 มีแผนปฏิบัติการ และกฎกติกาในการดำเนินงานการแก้ปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.4 คณะทำงานติดตามผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องอย่างน้อย 4 ครั้ง

ผลลัพธ์ที่ 2 เกิดแกนนำนักเรียนในการเฝ้าระวังและร่วมแก้ไขปัญหาลักษณะทางเพศในโรงเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 2.1 นักเรียนแกนนำมีความรู้เรื่องทักษะการให้คำปรึกษา และสามารถติดตาม เฝ้าระวัง และให้คำแนะนำเพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงได้ ร้อยละ 100

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 2.2 มีข้อมูลการติดตามนักเรียนแกนนำเฝ้าระวังเพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยง

ผลลัพธ์ที่ 3 เกิดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพทางเพศที่ดี

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.1 เกิดกติกา/มาตรการของโรงเรียนในการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.2 นักเรียนได้รับความรู้จากเกิดฐานการเรียนรู้ในโรงเรียน และสามารถนำความรู้มาออกแบบโครงการอย่างน้อย 6 โครงการ เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในโรงเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.3 ปรับปรุงจุดเสี่ยง (จุดที่ลับตาคน) ของโรงเรียน อย่างน้อย 3 จุด

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.4 เกิดคลินิกวัยใสในโรงเรียน 1 แห่ง

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.5 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงได้รับการเยี่ยมบ้านทุกคน

ผลลัพธ์ที่ 4 ลดจำนวนนักเรียนตั้งครรภ์ในวัยเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 4.1 นักเรียนตั้งครรภ์ในวัยเรียน ลดลงเหลือ 0 คน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 4.2 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง ร้อยละ 100

2.2 ผลลัพธ์และตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นจริง

ผลลัพธ์ที่ 1 เกิดคณะทำงานเพื่อขับเคลื่อนงานแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.1 เกิดคณะทำงานจำนวน 20 คน ประกอบด้วย คณะครู (8 คน) แกนนำนักเรียน (6 คน) ตัวแทนผู้ปกครอง (1 คน) ศิษย์เก่า (1 คน) สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล (1 คน) เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล (1 คน) เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข (1 คน) ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา (1 คน) และมีการแบ่งบทบาทหน้าที่ที่ชัดเจน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.2 คณะทำงานมีความรู้เรื่องเพศวิถีศึกษารอบด้าน ประเมินได้จากที่คณะทำงานสามารถออกแบบแผนปฏิบัติการ เพื่อแก้ปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียนได้ รวมทั้งคณะทำงานมีการสำรวจพฤติกรรม สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ กับการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน นำไปสู่การวิเคราะห์ปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน ในปีการศึกษา 2563 ได้

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.3 มีแผนปฏิบัติการ และกฎกติกา ในการดำเนินงาน ซึ่งกฎกติกาที่นักเรียนมีส่วนร่วมในการกำหนด ได้แก่ 1) วัยรุ่นไม่ควรไปกั๊วเรื่องความรัก ควรให้ความสำคัญกับการเรียน 2) ถ้ามีแฟนควรอยู่ในสายตาผู้ปกครองและครู เพื่อจะได้ให้คำแนะนำและปรึกษาในกรณีที่เกิดพฤติกรรมเสี่ยง/ปัญหาการตั้งครรภ์ 3) ถ้ามีแฟนต้องไม่ทิ้งการเรียน และช่วยกันทำกิจกรรมที่สร้างสรรค์และมีประโยชน์ 4) ถ้ามีแฟนควรปฏิบัติตามกฎ ระเบียบของโรงเรียน สังคม และวางตัวให้เหมาะสมกับโอกาสและสถานที่ 5) ถ้ามีแฟนควรรู้จักระงับอารมณ์และเรียนรู้ที่จะป้องกันตนเองไม่ให้เกิดความเสี่ยงและปัญหาการตั้งครรภ์

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 1.4 ผู้อำนวยการโรงเรียนซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ จัดให้มีการประชุมรายงานผลการดำเนินงานโครงการฯทุกเดือน โดยผลการติดตามการดำเนินงานมีการนำเสนอในการประชุมของโรงเรียนจำนวน 7 ครั้ง

ผลลัพธ์ที่ 2 เกิดแกนนำนักเรียนในการเฝ้าระวัง และร่วมแก้ไขปัญหาลักษณะทางเพศในโรงเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 2.1 มีนักเรียนแกนนำจำนวน 5 คน นักเรียนแกนนำมีความรู้เรื่องทักษะการให้คำปรึกษา และสามารถติดตาม เฝ้าระวัง และให้คำแนะนำเบื้องต้นเพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงได้ ร้อยละ 100 ประเมินได้จากการรายงานการเฝ้าระวังเพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงให้แก่ครูที่ปรึกษาของแต่ละระดับชั้น (มัธยมศึกษาปีที่ 1-6) ระดับชั้นละ 1-2 คน ทุกเดือน และครูที่ปรึกษาจะ

ส่งข้อมูลให้นักเรียนแกนนำพบเจอเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงของนักเรียน แก่ครูที่รับผิดชอบคลินิกวัยใส ของโรงเรียน เพื่อที่ครูจะได้พูดคุยเชิงลึกและให้การปรึกษา กับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อไป

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 2.2 มีข้อมูลการติดตามนักเรียนแกนนำเฝ้าระวังเพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงจากรายงานการเฝ้าระวังเพื่อนนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงที่ส่งครูที่ปรึกษาของแต่ละระดับชั้นทุกเดือน

ผลลัพธ์ที่ 3 เกิดการปรับปรุงสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาวะทางเพศที่ดี

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.1 มีกติกา/มาตรการของโรงเรียนในการป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.2 นักเรียนทุกระดับชั้นได้รับความรู้จากกิจกรรมค่ายเยาวชนคนรุ่นใหม่เรียนรู้ให้เท่าทันและรู้จักการปฏิเสธที่โครงการฯจัดขึ้น ซึ่งเป็นกิจกรรม 5 ฐาน ประกอบด้วย กิจกรรมเสริมประสบการณ์ กิจกรรมการเลือกคบคน กิจกรรมรู้จักปฏิเสธอย่างเข้มแข็ง กิจกรรมความสามารถในการเผชิญปัญหา และกิจกรรมรู้เท่าทันเรื่องเพศ โดยนักเรียนได้นำความรู้จากการเข้าร่วมค่ายดังกล่าว มาออกแบบโครงการเพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศในโรงเรียน จำนวน 9 โครงการ

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.3 มีการปรับปรุงจุดเสี่ยงและภูมิทัศน์ของโรงเรียน เช่น สถานที่รกของโรงเรียน เป็นต้น ซึ่งมีมากกว่า 3 จุด

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.4 เกิดคลินิกวัยใสในโรงเรียน 1 แห่ง มีครูที่เป็นที่เคารพนับถือ และไว้วางใจของผู้ปกครองและนักเรียน เป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยคลินิกวัยใสเป็นห้องที่จัดทำขึ้นให้มีบรรยากาศผ่อนคลาย นักเรียนทุกคนสามารถเข้ามาพักผ่อน และพูดคุยกับครูที่รับผิดชอบคลินิกวัยใสได้ตลอด กล่าวคือ เป็นพื้นที่ปลอดภัยของนักเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 3.5 นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ เช่น นักเรียนที่มีแฟน อยู่กับแฟนในที่ลับตา นักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงทุกคน (ทั้งหมด 37 คน) ได้รับความรู้จากคณะครูที่ปรึกษา โดยมีการเยี่ยมบ้านแบบลงพื้นที่จริง และเยี่ยมบ้านผ่านระบบออนไลน์ ในช่วงที่มีการแพร่ระบาดของโควิด 19 ที่รุนแรง

ผลลัพธ์ที่ 4 ลดจำนวนนักเรียนตั้งครรภ์ในวัยเรียน

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 4.1 ปีการศึกษา 2564 ไม่พบ

รายงานนักเรียนตั้งครรภ์

ตัวชี้วัดผลลัพธ์ที่ 4.2 นักเรียนมีพฤติกรรมเสี่ยงลดลง ร้อยละ 100 ประเมินได้จากหลังการเยี่ยมบ้าน ไม่พบรายงานของนักเรียนแกนนำเกี่ยวกับนักเรียนที่มีพฤติกรรมเสี่ยงสรุปได้ว่า การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน บรรลุทุกผลลัพธ์ ซึ่งผลลัพธ์สุดท้าย คือ ลดจำนวนนักเรียนตั้งครรภ์ในวัยเรียน

### 3. สมรรถนะของพี่เลี้ยงที่ส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน

พี่เลี้ยงที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงาในการให้คำแนะนำการทำโครงการแก่โครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน เป็นพี่เลี้ยงใหม่ ไม่มีประสบการณ์ในการหนุนเสริมโครงการย่อยตามแนวทางการทำงานของสำนัก 6 มาก่อน ได้ผ่านการเรียนออนไลน์ (e-learning) เกี่ยวกับการพัฒนาข้อเสนอโครงการ การติดตามประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา และการถอดบทเรียนตามเนื้อหาที่สำนัก 6 ได้กำหนดขึ้น แต่ยังไม่ผ่านเกณฑ์ในทุกหัวข้อ พี่เลี้ยงจากหน่วยจัดการจังหวัดพังงาเข้ามาทำหน้าที่หลังจากที่โครงการฯ ได้รับการอนุมัติจากสำนัก 6 แล้ว

จากการสัมภาษณ์ พบว่า ในช่วงต้นโครงการยังมีความไม่มั่นใจในการหนุนเสริมโครงการฯ รวมทั้งมีภาระงานประจำที่ค่อนข้างมาก ทำให้ลงหนุนเสริมโครงการฯ ได้ไม่เต็มที่ หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงาจึงแก้ไขโดยการลงพื้นที่หนุนเสริมโครงการฯ ร่วมด้วย ซึ่งในช่วงท้ายโครงการฯ พี่เลี้ยงมีความมั่นใจมากขึ้นจากการได้เรียนรู้การทำงานจากหัวหน้าหน่วยจัดการ จึงสามารถลงพื้นที่เพื่อเข้าร่วมเวทีติดตามผลลัพธ์ของโครงการฯ ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องมีหัวหน้าหน่วยจัดการลงพื้นที่ร่วมด้วย โดยคณะทำงานของโครงการฯ ระบุว่า พี่เลี้ยงมีการติดตามการทำงานของโครงการฯ ซึ่งการติดตามของพี่เลี้ยงเป็นการกระตุ้นการทำงานของโครงการฯ ให้สำเร็จได้อีกทางหนึ่ง

ในช่วงการพัฒนาข้อเสนอโครงการ หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงา ทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำเกี่ยวกับแนวทางในการเลือกประเด็นมาจัดทำโครงการ ในส่วนการพัฒนาข้อเสนอโครงการ โรงเรียนสามารถพัฒนาข้อเสนอโครงการได้ด้วยตนเอง เนื่องจากในปีที่ผ่านมาโรงเรียนเคยได้รับการสนับสนุนงบประมาณในการทำโครงการโรงเรียนปลอดภัย จากสำนัก 6 จึงมีประสบการณ์ในการพัฒนาข้อเสนอโครงการตามแนวทางของสำนัก 6 เช่น บันได



ผลลัพธ์ เป็นต้น นอกจากนี้ผู้รับผิดชอบโครงการ ซึ่งเป็นผู้อำนวยการโรงเรียน และคณะทำงาน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นครู ซึ่งมีสมรรถนะในการพัฒนาข้อเสนอโครงการ ออกแบบเก็บข้อมูล วิเคราะห์ปัญหาเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว ทำให้สามารถดำเนินการพัฒนาข้อเสนอโครงการตามข้อคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิของ สสส. ได้ ซึ่งข้อเสนอโครงการของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียนค่อนข้างมีคุณภาพ กล่าวคือ มีการระบุข้อมูลสถานการณ์ปัญหาของพื้นที่ชัดเจนทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพ มีความสอดคล้องกันตั้งแต่สถานการณ์ปัญหา วัตถุประสงค์ กลุ่มเป้าหมาย ผลลัพธ์ และตัวชี้วัด กิจกรรมและงบประมาณ

ในการดำเนินกิจกรรม ผู้อำนวยการโรงเรียนและคณะทำงานมีสมรรถนะในการออกแบบกิจกรรม ออกแบบการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงมีทักษะในการประเมินความเสี่ยงและการแก้ปัญหาเมื่อโครงการไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ เช่น การแก้ปัญหาในการดำเนินกิจกรรมเมื่อเกิดการแพร่ระบาดของสถานการณ์โควิด 19 โดยการนำกิจกรรมที่ทำได้มาก่อน ปรับการประชุมหรือเยี่ยมบ้านเป็นแบบออนไลน์ เป็นต้น ซึ่งทำให้โครงการฯ สามารถดำเนินกิจกรรมและเก็บข้อมูลตัวชี้วัดผลลัพธ์ได้ตามแผน หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงาและพี่เลี้ยงให้ข้อมูลที่สนับสนุนว่าโรงเรียนมีศักยภาพในการดำเนินงานให้โครงการฯ บรรลุผลลัพธ์ความสำเร็จได้สูง ทำให้พี่เลี้ยงไม่ต้องใช้เวลาในการหนุนเสริมมาก

สรุปได้ว่า การติดตามของพี่เลี้ยงเป็นการกระตุ้นการทำงานของโครงการฯ มีส่วนต่อความสำเร็จของโครงการฯ อย่างไรก็ตามการมีสมรรถนะและประสบการณ์ของผู้รับผิดชอบโครงการและคณะทำงาน รวมทั้งการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย ทำให้โครงการฯ มีโอกาสบรรลุผลลัพธ์ได้มากขึ้น และมีความยั่งยืน

#### 4. การบริหารจัดการของหน่วยจัดการจังหวัดพังงาที่มีผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน

หน่วยจัดการจังหวัดพังงา มีหัวหน้าหน่วยจัดการ 1 คน มีพี่เลี้ยงสำหรับหนุนเสริมโครงการย่อยทั้งหมด 6 คน เป็นพี่เลี้ยงเก่า (มีประสบการณ์ในการหนุนเสริมโครงการย่อยตามแนวทางของสำนัก 6) 3 คน และพี่เลี้ยงใหม่ 3 คน หัวหน้าหน่วยจัดการมีการมอบหมายงานการติดตามหนุนเสริมโครงการย่อยของพี่เลี้ยงตามพื้นที่ คนละ 5 โครงการ พี่เลี้ยงใหม่มีหัวหน้าหน่วยจัดการร่วมหนุนเสริมโครงการย่อย หัวหน้าหน่วยจัดการมีการช่วยติดตามหนุนเสริมโครงการ

ย่อยในกรณีพี่เลี้ยงไม่สามารถติดตามหนุนเสริมโครงการย่อยได้ เช่น ติดตามภาระงานประจำ หรือไม่มั่นใจในการหนุนเสริมโครงการย่อย เป็นต้น

โครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน หัวหน้าหน่วยจัดการมอบหมายพี่เลี้ยงใหม่เป็นผู้ดูแลเนื่องจากหัวหน้าหน่วยจัดการพิจารณาแล้วว่า ผู้รับผิดชอบโครงการฯ และทีมทำงานหลักของโรงเรียนมีศักยภาพในการดำเนินโครงการได้ด้วยตนเอง พี่เลี้ยงอาจไม่ต้องหนุนเสริมใกล้ชิด ติดตามการทำงานเป็นระยะ ๆ ได้ หรือถ้าโรงเรียนต้องการความช่วยเหลือ หัวหน้าหน่วยจัดการพร้อมลงช่วยหนุนเสริม ซึ่งการมอบหมายโครงการที่คนทำงานมีศักยภาพดังกล่าว เหมาะกับพี่เลี้ยงใหม่ ที่ไม่มีประสบการณ์ และมีภาระงานประจำค่อนข้างมาก

การบริหารจัดการของหน่วยจัดการจังหวัดพังงา เป็นการบริหารจัดการแนวราบ กล่าวคือ หัวหน้าหน่วยจัดการมีการปรึกษาหรือขอความคิดเห็นจากทีมผ่านการประชุมของหน่วยจัดการที่กำหนดไว้เดือนละ 1 ครั้ง หรือการหารือผ่านทางไลน์กลุ่ม ไม่ใช้การสั่งการทางเดียว ทุกคนในหน่วยจัดการมีอิสระในการแสดงความคิดเห็นและเท่าเทียมกัน พี่เลี้ยงสามารถปรึกษาหัวหน้าหน่วยจัดการได้ตลอด นอกจากนี้พี่เลี้ยงใหม่สามารถปรึกษาการทำงานได้จากพี่เลี้ยงเก่าได้เช่นกัน

การพัฒนาสมรรถนะพี่เลี้ยง หัวหน้าหน่วยจัดการจังหวัดพังงาเน้นให้พี่เลี้ยงเรียนรู้จากการปฏิบัติ โดยเฉพาะพี่เลี้ยงใหม่ที่เรียนรู้จากการปฏิบัติร่วมกับหัวหน้าหน่วยจัดการ ร่วมกับการสนับสนุนให้พี่เลี้ยงเรียนรู้การหนุนเสริมโครงการย่อยตามหลักการของสำนัก 6 ผ่านการเรียนรู้ออนไลน์ (e-learning) ซึ่งการพัฒนาสมรรถนะพี่เลี้ยงในลักษณะดังกล่าวทำให้พี่เลี้ยงไม่รู้สึกกดดัน ทำให้เกิดการเรียนรู้ได้ดี ซึ่งเห็นได้จากในช่วงครึ่งหลังของโครงการ พี่เลี้ยงใหม่มีความมั่นใจในการหนุนเสริมโครงการย่อยมากขึ้น สามารถลงพื้นที่ติดตามโครงการย่อยได้ด้วยตนเอง

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการแนวราบของหน่วยจัดการจังหวัดพังงา และการที่หัวหน้าหน่วยจัดการมีความพร้อมทั้งในด้านเวลา และความรู้ในการช่วยหนุนเสริมโครงการย่อยแทนพี่เลี้ยงในช่วงที่พี่เลี้ยงมีภาระงานประจำมาก หรือเป็นพี่เลี้ยงใหม่ที่ยังไม่มั่นใจในการหนุนเสริมโครงการย่อย รวมทั้งการพัฒนาสมรรถนะพี่เลี้ยงโดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติ การบริหารจัดการดังกล่าว เป็นการบริหารจัดการรูปแบบหนึ่งที่เหมาะสมที่ทำให้สามารถหนุนเสริมโครงการย่อยได้ทันทั่วทั้ง

### การอภิปรายผลการวิจัย

การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียน บรรลุทุกผลลัพธ์ ซึ่งผลลัพธ์สุดท้าย คือ ลดจำนวนนักเรียนตั้งครรรภ์ในวัยเรียน แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมที่ออกแบบสามารถทำให้บรรลุผลลัพธ์ได้ เช่น การจัดทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิตที่เหมาะสม การพัฒนาศักยภาพครูในการสอนเพศวิถีศึกษา ทักษะชีวิต และการดูแลให้คำปรึกษา เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับกลยุทธ์ ในยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการเรียนรู้ด้านเพศวิถีศึกษาและทักษะชีวิต ที่มีคุณภาพ และมีระบบการดูแลช่วยเหลือที่เหมาะสม ของยุทธศาสตร์การป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นระดับชาติ พ.ศ. 2560-2569 ตามพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559<sup>14</sup> ซึ่งสามารถส่งผลต่อผลลัพธ์ตัวสุดท้าย คือ การลดจำนวนนักเรียนตั้งครรรภ์ในวัยเรียน นอกจากนี้การดำเนินกิจกรรมที่มีความหลากหลาย ใช้โรงเรียนเป็นฐานในการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น ส่งผลต่อความรู้และทัศนคติในการตั้งครรรภ์ที่ไม่พึงประสงค์ อันจะนำไปสู่การลดการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นได้<sup>15</sup> สอดคล้องกับการสังเคราะห์งานวิจัยรูปแบบการป้องกันการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่นในประเทศไทย<sup>16</sup> ที่พบว่ามีรูปแบบและกิจกรรมที่หลากหลาย เช่น การบรรยายให้ความรู้ การสาธิต การส่งเสริมให้เห็นสมรรถนะแห่งตน การใช้ระบบการกระตุ้นเตือน การให้คำปรึกษา โดยรูปแบบการดำเนินงานเน้นทั้งตัววัยรุ่นเอง และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนได้ส่วนเสีย เช่น ผู้ปกครอง ผู้บริหารโรงเรียน ครู แกนนำนักเรียน ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ตัวแทนองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เป็นต้น

บริบทของโรงเรียนเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ตัวสุดท้าย กล่าวคือ การเป็นโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก มีนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 1-6 ทั้งหมด 112 คน ครู 12 คน เมื่อผู้อำนวยการโรงเรียน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบโครงการ เห็นความสำคัญของการดำเนินโครงการ การถ่ายทอดนโยบายลงสู่การปฏิบัติจึงมีความเป็นไปได้สูง และประเด็นที่ทำโครงการเป็นปัญหาสำคัญของโรงเรียน ซึ่งสอดคล้องกับประเด็นปัญหาที่พบในโรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็ก ที่ส่วนใหญ่ผู้ปกครองขาดความพร้อมในหลายด้าน นักเรียนไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนขนาดใหญ่ได้ โรงเรียนมัธยมศึกษาขนาดเล็กจึงเป็นที่พึ่งของเด็กกลุ่มนี้ที่มีอยู่จำนวนมากไม่น้อยในสังคมไทยให้ได้รับโอกาสทางการศึกษา<sup>17</sup>

การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนขนาดเล็กที่ผู้อำนวยการโรงเรียน คุณครูเอาใจใส่และจริงจัง ร่วมกับผู้นำชุมชนและผู้ปกครอง เข้ามามีส่วนร่วม เป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาให้กับนักเรียนให้ได้รับการดูแลอย่างมีคุณภาพ<sup>18,19</sup>

การที่โครงการมีภาคีเครือข่ายในพื้นที่ เช่น ศิษย์เก่า สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เจ้าหน้าที่อาสาสมัครสาธารณสุข ตัวแทนคณะกรรมการสถานศึกษา และภาคีเหล่านี้ร่วมเป็นคณะทำงาน ทำให้โครงการได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ซึ่งแต่ละฝ่ายได้ร่วมสนับสนุนการทำงานของโครงการฯ ตามลักษณะงานที่แต่ละหน่วยงานถนัด เช่น โรงพยาบาล สนับสนุนเจ้าหน้าที่เป็นวิทยากรให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศวิถีศึกษา และการให้คำปรึกษา องค์การบริหารส่วนตำบล วางแผนสนับสนุนงบประมาณในการต่อยอดการทำกิจกรรมของโรงเรียน เมื่อโครงการฯ สิ้นสุดลง เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาทั้งในและต่างประเทศ<sup>20-22</sup> ที่พบว่าความร่วมมือของทุกฝ่ายในชุมชนทำให้ชุมชนเกิดความตระหนักในปัญหาาร่วมกัน ค้นหาแนวทางเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศของวัยรุ่นที่เหมาะสมกับบริบทของชุมชนและได้แนวปฏิบัติที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชน รวมทั้งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการป้องกันและแก้ไขปัญหาการตั้งครรรภ์ในวัยรุ่น พ.ศ. 2559<sup>3</sup> ที่สนับสนุนการทำงานแบบบูรณาการระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

การมีหน่วยงานภายนอกสนับสนุนทุนการศึกษาให้แก่ นักเรียน เช่น กองทุนปัจจัยพื้นฐานนักเรียนยากจนของกองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (กสศ.) โรงแรม อัสรา บีชฟร้อนท์ รีสอร์ท แอนด์ วิลล่า ทุนต้นกล้าของมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทุนการศึกษาเฉลิมราชกุมารี รวมถึงบริษัทซีพี ออลล์ จำกัด เป็นต้น เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยให้โรงเรียนมีการพัฒนาสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้นักเรียนเกิดความสนใจและตั้งใจในการเรียน รวมทั้งให้นักเรียนมีการตั้งเป้าหมายในชีวิต โดยเฉพาะในด้านการเลือกกำหนดชีวิตตนเอง<sup>23</sup> ซึ่งการมีเป้าหมายชีวิตของวัยรุ่น สามารถทำให้วัยรุ่นมีการดูแลสุขภาพของตนเอง<sup>24,25</sup> ลดปัจจัยเสี่ยงต่อพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสมได้ ส่งผลให้ผลลัพธ์ขั้นสุดท้ายของโครงการฯ คือ การลดจำนวนนักเรียนตั้งครรรภ์ในวัยเรียน บรรลุความสำเร็จ

ผู้รับผิดชอบโครงการ และคณะทำงาน ซึ่งส่วนหนึ่งเป็นครูที่มีสมรรถนะในการทำโครงการ เช่น การออกแบบกิจกรรมเพื่อให้บรรลุผลลัพธ์ การออกแบบการเก็บข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล รวมถึงมีทักษะในการประเมินความเสี่ยง และการแก้ปัญหาเมื่อโครงการไม่เป็นไปตามแผนที่วางไว้ นอกจากนี้การมีประสบการณ์ในการได้รับงบประมาณ สนับสนุนการทำโครงการจาก สำนัก 6 สสส. ในปีที่ผ่านมา ทำให้โรงเรียนมีพื้นฐานความเข้าใจในการทำงานเชิงผลลัพธ์ ตามแนวทางของสำนัก 6 เช่น ความเข้าใจในบันไดผลลัพธ์ การติดตามผลลัพธ์หรือการประเมินผลเพื่อการเรียนรู้และพัฒนา<sup>๑</sup> (ARE) ทำให้โครงการสามารถบรรลุผลลัพธ์ความสำเร็จได้ดี<sup>๑๑</sup>

สำหรับสมรรถนะของพี่เลี้ยงและการบริหารจัดการ ของหน่วยจัดการส่งผลต่อการบรรลุผลลัพธ์ของโครงการ เช่นกัน ซึ่งสำนัก 6 ระบุว่า ความสำเร็จของโครงการบอก ถึงศักยภาพของพี่เลี้ยง ศักยภาพของพี่เลี้ยงบอกถึงคุณภาพ ของหน่วยจัดการ<sup>๑๑</sup> แม้ว่ากรมมีสมรรถนะและประสบการณ์ การทำโครงการตามแนวทางของสำนัก 6 ของผู้รับผิดชอบ โครงการฯและคณะทำงาน ทำให้พี่เลี้ยงและหน่วยจัดการ ไม่ต้องใช้แรงหนุนเสริมโครงการฯมาก แต่ในกรณีอื่น ๆ เช่น ผู้รับผิดชอบโครงการหรือคณะทำงานไม่มีประสบการณ์การทำโครงการหรือเข้าถึงแหล่งทุนมาก่อน หรือไม่ได้เป็นผู้ที่มี คุณวุฒิทางการศึกษา สมรรถนะพี่เลี้ยงและการบริหารจัดการ ของหน่วยจัดการมีความสำคัญอย่างมากต่อการบรรลุผลลัพธ์ ของโครงการย่อย<sup>๑๑</sup> กล่าวคือ พี่เลี้ยงต้องใช้สมรรถนะ เช่น ความรู้ และทักษะในการหนุนเสริมโครงการค่อนข้างมาก ทั้งในเรื่องการสนับสนุนโครงการย่อยในการพัฒนาข้อเสนอ โครงการ การติดตามเสริมพลังโครงการย่อย (การออกแบบ กิจกรรม ผลลัพธ์ และตัวชี้วัดตามบันไดผลลัพธ์) การถอดบทเรียนการดำเนินงาน รวมถึงการเขียนรายงานผลการติดตาม โครงการย่อย<sup>๑๑</sup> ซึ่งเมื่อพี่เลี้ยงมีสมรรถนะก็จะสามารถหนุนเสริม โครงการย่อยได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้การบริหาร จัดการของหน่วยจัดการ โดยเฉพาะการบริหารแนวราบ ที่ ทำให้ลดความผิดพลาดในการสื่อสาร เมื่อเกิดความผิดพลาด สามารถแก้ไขได้อย่างรวดเร็ว และสร้างบรรยากาศการทำงาน เป็นทีม<sup>๑๑</sup> ส่งผลให้การหนุนเสริมโครงการฯเป็นไปอย่าง ทันท่วงที และพี่เลี้ยงสามารถพัฒนาสมรรถนะได้อย่างมี ประสิทธิภาพส่งผลต่อความสำเร็จหรือการบรรลุผลลัพธ์ของ โครงการฯ

### ข้อจำกัดของการศึกษา

ในช่วงการแพร่ระบาดของโควิด 19 การเก็บข้อมูล โดยการลงพื้นที่เพื่อสังเกตกิจกรรมของโครงการฯมีข้อจำกัด จึงใช้วิธีการเก็บข้อมูลเฉพาะการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์

จากผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลักที่เกี่ยวข้องกับโครงการฯ จำนวน 5 ราย และการศึกษาข้อมูลจากเอกสารของโครงการฯ อย่างไรก็ตามข้อจำกัดดังกล่าวอาจไม่ส่งผลต่อการนำผลการประเมินไปใช้ เนื่องจาก การสัมภาษณ์มีการเลือกตัวแทน ผู้ให้ข้อมูลที่เหมาะสม กล่าวคือเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียหลัก ของโครงการฯ โดยผู้ให้ข้อมูลทุกคนให้ข้อมูลสอดคล้องกัน รวมทั้งการประเมินผลจากเอกสารข้อเสนอโครงการฯ และ รายงานกิจกรรมของโครงการฯ พบว่า ข้อมูลเป็นไปในทิศทาง เดียวกันกับการสัมภาษณ์ จึงสะท้อนถึงความอิ่มตัวของข้อมูล (data saturation)

### สรุป

การดำเนินงานของโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทาง เพศในโรงเรียน บรรลุทุกผลลัพธ์ ซึ่งผลลัพธ์สุดท้าย คือ ลด จำนวนนักเรียนตั้งครรภ์ในวัยเรียน ผู้รับผิดชอบโครงการ และคณะทำงาน มีสมรรถนะในการดำเนินโครงการ ร่วมกับการสนับสนุนจากภาคีเครือข่าย รวมทั้งการติดตามของ พี่เลี้ยงในรูปแบบของการกระตุ้นการทำงานของโครงการฯ และการบริหารจัดการของหน่วยจัดการจังหวัดพังงา ซึ่งเป็นการบริหารจัดการแนวราบ ที่ไม่ใช้การสั่งการทางเดียว ทำให้ พี่เลี้ยงที่ต้องหนุนเสริมโครงการฯ สามารถสื่อสารและขอคำปรึกษาหัวหน้าหน่วยจัดการได้ทันทั่วทั้งที่เมื่อเกิดปัญหา บัณฑิตต่าง ๆ ข้างต้น ล้วนส่งผลต่อความสำเร็จของโครงการฯ

### ข้อเสนอแนะและการนำไปใช้

ควรนำแนวทางการดำเนินงานการสร้างเสริม สุขภาวะทางเพศ เพื่อป้องกันปัญหาการตั้งครรภ์และพฤติกรรม เสี่ยงทางเพศในโรงเรียน ไปปรับใช้ในโรงเรียนอื่น ๆ โดย คำนึงถึงปัจจัยพื้นฐาน (based line) และปัจจัยด้านต่าง ๆ ที่อาจส่งผลต่อการตั้งครรภ์และการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ในนักเรียน ของแต่ละโรงเรียนหรือพื้นที่ รวมถึงการมีส่วนร่วม ของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น ผู้ปกครอง บุคลากรด้าน การศึกษา เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และบุคลากรทางสุขภาพ โดยเฉพาะพยาบาล

### การมีส่วนร่วมในการเขียนบทความ

นักวิจัยทุกคนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่การเขียน โครงร่างวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการ เขียนผลงานวิจัยเพื่อการตีพิมพ์

### การมีผลประโยชน์ทับซ้อน

ไม่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

**แหล่งทุนสนับสนุน**

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ รหัสโครงการ 64-00113 สัญญารับทุนเลขที่ 64-00-0084

**กิตติกรรมประกาศ**

ขอขอบคุณสำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่สนับสนุนทุนการทำวิจัยในครั้งนี้ และขอบคุณผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการสร้างเสริมสุขภาวะทางเพศในโรงเรียนทุกท่าน รวมทั้งหน่วยจัดการจังหวัดพังงา ที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดี

**เอกสารอ้างอิง**

- Sritakaew N. The challenging of teenage pregnancy in Thailand. *J Health Sci BCNSP*. 2018; 2(3): 1-18. Thai.
- Thampanichawat W, Olanratmanee B. Sex education for adolescents in school: A case study in Bangkok. *TJNC*. 2018; 33(3): 82-98. Thai.
- Act for prevention and solution of the adolescent pregnancy problem, B.E. 2559 (2016). *Government Gazette*. 2016 March 31; Vol. 113, part 30 a, 1-9. Thai.
- United Nations Children's Fund (UNICEF). Situation analysis of adolescent pregnancy in Thailand [Internet] Bangkok: UNICEF Thailand; 2015 [cited 2022 May 4]. Available from: [https://www.unicef.org/thailand/sites/unicef.org.thailand/files/2018-08/160614\\_SAAP\\_in\\_Thailand\\_report\\_EN.pdf](https://www.unicef.org/thailand/sites/unicef.org.thailand/files/2018-08/160614_SAAP_in_Thailand_report_EN.pdf)
- Takua-Pa Keereekate School. Project proposal (opened grant) 2021, Office of Opportunity and Creation (Office 6), Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth): The sexual well-being promotion project of Takuapa Khirikhet School; 2021. Thai.
- Office of Opportunity and Innovation (Office 6), Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth). Terms of reference, TOR; Provincial management unit for small health promotion project (provincial node); 2021. Thai.
- Office of Opportunity and Innovation (Office 6), Thai Health Promotion Foundation (ThaiHealth). Terms of Reference, TOR; Evaluation project for provincial management unit for small health promotion project; 2021. Thai.
- Lienert T. Doing action research evaluation. *Stronger Families Learning Exchange*. 2002; 1: 16-20.
- Fetterman DM. Empowerment evaluation principles in practice: Assessing levels of commitment. In Fetterman DM, Wandersman A, editors. *Empowerment evaluation principles in practice*. New York: Guilford; 2005.
- Orathai A. *Empowerment evaluation: Another challenging solution*. 2nd ed. Nakhon Pathom: Institute for Population and Social Research Mahidol University; 2007. Thai.
- Wattanachewanopakorn W, Koumsalud S, Apichitapongphan D. *Manual of evaluation for learning and development for small health projects*. Bangkok: Office of Opportunity and Innovation, Office of the Health Promotion Foundation; 2016. Thai.
- Standard management Unit Assessment Guide. Bangkok: Office of Opportunity and Innovation, Office of the Health Promotion Foundation; 2018. Thai.
- Vears FD, Gillam L. *Inductive content analysis: A guide for beginning qualitative researchers*. *FoHPE*. 2022; 23(1): 111-27.
- National strategies for preventing and addressing adolescent pregnancy problems B.E.2560-2569 (2017-2026) under act for prevention and solution of the adolescent pregnancy problem, B.E. 2559 (2016) [internet]. 2016 [cited 2022 Apr 30]. Available from: [http://203.157.71.139/group\\_sr/allfile/1611217699.pdf](http://203.157.71.139/group_sr/allfile/1611217699.pdf)
- Thaopan W, Sota C. Teenage pregnancy and social dilemma in a province of northeastern Thailand. *J Pub Health Dev*. 2017; 15(2): 43-54. Thai.
- Kontha J, Choteamnuay P, Prasittichok W, et al. Guidelines for the prevention of teenage pregnancy in Thailand: A systematic synthesis. *Ganesha J*. 2019; 15(2): 161-73. Thai.
- Pholhiamhan I. The education challenge of Thailand's small-sized secondary schools. *PRIJ*. 2019; 6(2): 93-103. Thai.
- Wilun N, Phurisawaithkamjorn J, Lunsumrongs P. The students assisting system of schools belonging to primary educational service area 6, Nakhon Ratchasima Province. In: Boonchareon S, Saichanma S, editors. *The 7th national conference Nakhonratchasima College*; 2020 May 23; Nakhonratchasima, Thailand, Nakhonratchasima: Research and Development Institute, Nakhonratchasima College; 2020. p. 30-39.
- Chairat J, Wahachart R. Implementation of the student support system of school administrators based on teachers' opinions in secondary educational service area 12. In: Kotchasaengsan R, Sirisathitkul C, Somboonboorana S, Chaisingkananont S, editors. *Paper presented at: The 10th Walailak Research National Conference. Proceeding of The 10th Walailak Research National Conference*; 2018 Mar 27-28; Walailak University, Nakhon Si Thammarat, Thailand.
- Duttonram S, Tritipsombut J. The development of community participation of teenage pregnancy prevention in Bukrasang Sub-district, Nongki District, Buriram Province. The Office

- of Disease Prevention and Control 9th Nakhon Ratchasima Journal. 2019; 25(2): 78-87. Thai.
21. Oyedele O, Wright S, Maja T. Community participation in teenage pregnancy prevention programmes: A systematic review. *IJND*. 2015; 5(05): 26-38. doi: 10.15520/iind.2015.vol5.iss05.57.26-38.
  22. Gcelu N, Molepo JM, Makiwane M. Collaboration of stakeholders in the prevention of pregnancy amongst teenagers in secondary schools: A study of South Africa. *J Hum Ecol*. 2017; 58(1-2): 22-33. doi: 10.1080/09709274.2017.1305620.
  23. Pasri P, Balthip K, Apichato A, et al. Purpose in life among students in Southern Thailand. *Songklanagarind J Nurs*. 2021; 41(1): 104-14. Thai.
  24. Balthip K, Petchruschatachart U, Piriyaakontorn S, et al. Application of purpose in life and self-sufficient economic philosophy in enhancing the holistic health promotion of Thai adolescents. *Songklanagarind J Nurs*. 2016; 36(3): 111-30. Thai.
  25. Balthip K, Pasri P, Suwanphahu B, et al. Effect of a purpose in life program on the wellness of Southern Thai adolescents. *J Health Res*. 2022; 36(2): 265-74. doi: 10.1108/JHR-04-2020-0102.
  26. Morgan, J. *The future of work: Attract new talent, build better leaders, and create a competitive organization*. New Jersey: John Wiley & Sons; 2014.